

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ОЛЬХОВИЙ О. М., д. фіз. вих. доцент

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

ФІНОГЕНОВ Ю. С., к. п. н. професор

Управління спорту Міністерства оборони України

КОНЦЕПЦІЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Анотація. За результатами теоретичного обґрунтування визначено мету та завдання адаптованої до вимог сучасності концепції фізичної підготовки у Збройних Силах України.

Ключові слова: концепція, військовослужбовець, фізична підготовка.

Вступ. Аналіз проблемних питань управлінського аспекту функціонування системи фізичної підготовки (ФП) Збройних Сил (ЗС) України засвідчив негативну динаміку її показників. Такий стан справ керівництва та організації ФП вимагає нагального перегляду та прийняття кардинальних концептуальних змін задля її удосконалення.

Концепцією ФП у ЗС України окреслюватиметься сукупність прийнятних для військ (сил) поглядів на: сутність процесу фізичного вдосконалення військовослужбовців та управління ним; визначення оптимальних шляхів забезпечення максимальної ефективності функціонування системи ФП в різних умовах; методологію реалізації специфічних і неспецифічних функцій системи ФП і способи досягнення її корисних кінцевих результатів. Вона визначатиме управлінські заходи функціонування та перспективи розвитку системи ФП в ЗС України загалом [3–5; 7].

Дослідження проводиться відповідно до річного плану наукової і науково-технічної діяльності Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба на 2014 рік за темою «Організаційно-управлінська складова системи фізичної підготовки курсантів Збройних Сил України» за номером державної реєстрації 0101U001744.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що доцільність прийняття рішень щодо докорінної реорганізації змістовної сторони, структури управління та забезпечення системи ФП ЗС України є незаперечним [1–8]. У цій роботі враховано результати реформування організації та змісту системи бойової підготовки ЗС України, вітчизняний і зарубіжний досвід, результати здійснених спеціальних наукових досліджень в аспекті фізичного вдосконалення військовослужбовців [4–6; 8].

Мета дослідження: формування концепції ФП у ЗС України на основі законодавства та інших нормативно-правових актів України про фізичну культуру і спорт задля вдосконалення системи ФП у ЗС, що сприятиме подальшому нагальному і своєчасному кроку – виданню нової Настанови з ФП для ЗС України (НФП).

Матеріал і методи дослідження. Теоретичний аналіз науково-документальних джерел з використанням аксіоматичного та аналітичного методів,

Результати дослідження. Починаючи з 1997 року в Україні запроваджено три фундаментальних керівних документи, де конкретизовано порядок функціонування системи ФП у ЗС України, це: НФП-1997, НФП-2009 та НФП-2014 [1; 2; 6]. Якщо загальні та спеціальні завдання ФП в усіх цих настановах є фактично незмінними та тотожними, то мета у кожній з них несе, певною мірою, різний змістовий характер. А зважаючи на те, що основним концептуальним чинником системи ФП ЗС нашої країни на певних історичних етапах її розвитку була мета ФП, розглянемо, яким чином вона трактується в керівних документах з ФП незалежної України:

- у НФП-1997 – «забезпечити фізичну готовність військовослужбовців до бойової діяльності, до оволодіння зброєю, бойовою технікою та ефективного їх використання, до перенесення фізичних навантажень, нервово-психічних напружень в екстремальних ситуаціях, а також сприяти вирішенню завдань навчання і виховання»;

- у НФП-2009 – «забезпечити фізичну готовність військовослужбовців до навчально-бойової діяльності». А далі тлумачиться, що «...фізична готовність – це визначений рівень фізичної підготовленості військовослужбовців, який дозволяє їм виконувати завдання у відповідності із займаними посадами. Фізична готовність військовослужбовців є однією з головних умов успішного виконання ними функціональних обов'язків в бойових умовах та ефективного виконання службових завдань»;

- у НФП-2014 – «забезпечити фізичну готовність військовослужбовців до професійної діяльності».

Поєднуючи вищезазначені понятійні визначення [1; 2; 6] у єдине ціле можна сформулювати наступне: мета ФП – це забезпечення належного рівня фізичної готовності військовослужбов-

ців до виконання бойових та інших завдань відповідно до їхнього професійно-функціонального призначення.

У всіх трьох формулюваннях [1; 2; 6] конкретизується провідне й фундаментальне положення мети ФП – забезпечення фізичної «готовності», військовослужбовця до бойової, навчально-бойової та професійної діяльності, виконання інших завдань. Фактично, за змістом мети ФП, заради цього (фізичної «готовності» окремо взятого військовослужбовця) існує вся система ФП як один з основних предметів бойової підготовки. Це твердження є незаперечним та безсумнівним. Проте стосовно органічного поєднання специфічних і неспецифічних функцій ФП як відносно самостійної складової частини системи бойового вдосконалення та узгодження дій військових підрозділів і частин тут не йдеться взагалі. Що і є гносеологічною помилкою уже сформульованих дефініцій мети ФП і, як результат – існуючої в ЗС України концепції ФП.

За понятійним визначенням «фізична готовність» – це спроможність окремих військовослужбовців, підрозділів і частин виконувати тривалі та важкі бойові та функціональні завдання професійної діяльності в умовах фізичного та психічного стресів. Вона поділяється на два рівні – повну й оперативну. Повною фізичною готовністю вважається здатність військ максимально мобілізувати фізичні й психічні ресурси для виконання поставлених завдань, а оперативною – готовність військ до негайного виконання своїх завдань у будь-яких умовах [3–5; 7].

Зважаючи на те, що мета і завдання діючої у ЗС України системи ФП проектувалися та були сформовані на основі всебічного аналізу об'єктивних специфічних і неспецифічних функцій ФП, як складової частини системи бойової підготовки військ (сил), а також загальних і специфічних вимог навчально-бойової та бойової діяльності до стану фізичної готовності військовослужбовців в мирний час, роль ФП у сьогоденні постає більш стратегічною – сприяти разом з іншими предметами та складовими частинами системи бойової підготовки вирішенню завдань бойового вдосконалення та залагодження дій військ (сил, частин, підрозділів) [4; 7].

Статтею 30 закону України «Про фізичну культуру і спорт» визначено, що «ФП військовослужбовців є складовою частиною загальної системи навчання та виховання особового складу ЗС України ... і спрямована на забезпечення фізичної готовності особового складу до професійної діяльності». І саме з цього закону перенесено у НФП-2014 визначення мети ФП [6], де незрозумілим та фактично латентним залишається термін «професійна діяльність», що призводить до невизначеності, на що конкретно спрямовано функціонування системи ФП у ЗС. При цьому, якщо під «професійною діяльністю» вважається виконання бойових та функціональних завдань, то корисною кінцевою метою створюваної концепції ФП ЗС України на сьогоденному історичному етапі їх реорганізації постає «забезпечення фізичної готовності військовослужбовців, підрозділів і частин до виконання завдань бойового та функціонального призначення».

Досягненню зазначеної корисної кінцевої мети зазначеної Концепції ФП сприятиме виконання її невід'ємних завдань, а саме:

- визначення сутності фізичної готовності військовослужбовців та військових підрозділів до бойової діяльності як одного з компонентів бойової готовності ЗС і регламентування місця та ролі ФП у системі військово-професійної діяльності військових частин і підрозділів;
- встановлення структурно-компонентного наповнення адаптованої до сучасних вимог ведення бойових дій ефективної моделі організації ФП у ЗС України з її перспективним корегуванням та вдосконаленням;
- оптимізація системи управління ФП у ЗС України та її забезпечення кваліфікованими фахівцями ФП;
- розкриття основних механізмів ефективності системи ФП у різних бойових та клімато-географічних умовах функціонування військових частин і підрозділів;
- забезпечення сучасним спортивним і спеціалізованим обладнанням та інвентарем, створення сучасної навчально-матеріальної бази у військових частинах і підрозділах (установах);
- забезпечення оптимального поєднання державних і особистих інтересів військовослужбовців у процесі фізичного вдосконалення, підвищення мотивації до занять ФП та спортом і рівня відповідальності за індивідуальну фізичну підготовленість.

З урахуванням практичного досвіду функціонування системи ФП та результатів спеціальних наукових досліджень [1–8] концепція, мета, завдання та зміст ФП можуть доповнюватись та уточнюватись відповідно до ходу реформування ЗС України та у зв'язку зі зміною соціально-економічних, геополітичних та інших умов. А спроектовану цільову концептуальну основу системи ФП у військах (силах) планується реалізувати змістом цієї системи, який буде відображено в НФП завдяки вирішенню основних завдань, це:

- розвиток та вдосконалення рухових фізичних якостей військовослужбовців: сили, витривалості, швидкості, спритності та гнучкості;
- прискорення адаптації військовослужбовців до умов військової служби та підвищен-

ня військово-спеціальної підготовленості, покращення фізичного розвитку, підвищення працездатності та службової активності, забезпечення професійного довголіття, зміцнення здоров'я та профілактика захворювань;

- розвиток та вдосконалення спеціальних фізичних якостей військовослужбовців: стійкості до заволохування, перевантажень, кисневого голодування;

- набуття та вдосконалення військово-прикладних рухових навичок і умінь військовослужбовців з рукопашної підготовки, подолання перешкод, метання гранат, пересування пересіченою місцевістю в пішому порядку та на лижах, марш-кидків, військово-прикладного плавання, греблі на ялах тощо;

- набуття та вдосконалення злагодженості дій військових підрозділів;

- забезпечення стійкості організму до впливу несприятливих чинників військово-професійної діяльності: вібрації, гіпервентиляції, дихання під надмірним тиском, різних температурних режимів і фізична реабілітація.

Висновок. Дефініцією концепції ФП ЗС України за результатом проведеного дослідження постає забезпечення фізичної готовності військовослужбовців, підрозділів і частин до виконання завдань за бойовим та функціональним призначенням.

У подальших дослідженнях досліджуватиметься змістовна сторона концепції ФП, яка визначається головним системоутворюючим чинником ФП – вимогами сучасного бою до визначеного рівня фізичної готовності військовослужбовців, військових підрозділів та частин.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (№ 3809 – 12 від 26.12.1993. Із змінами станом на 19.05.2015)
2. Настанова з ФП у ЗС України (НФП-1997) – К : 1997 – 129 с.
3. Настанова з ФП у ЗС України (НФП-2009). – К. : РВВ АГУ ГШ ЗС України, 2009 – 231 с.
4. Овчарук І. С. Теорія та організація ФП військ : Навчально-методичний посібник. / І. С. Овчарук, О. М. Ольховий, К. М. Сидорченко, М. В. Колот Одеса : ВА, 2015. – Ч.2. – 234 с.
5. Ольховий О. М. Теоретико-методичні основи професійно-спрямованої ФП курсантів ВВНЗ ЗС України : монографія / О. М. Ольховий. – Х. : ХУПС, 2012. – 286 с.
6. Романчук С. В. ФП курсантів ВНЗ Сухопутних військ ЗС України : монографія / С. В. Романчук. – Л. : АСВ, 2012. – 367 с.
7. Тимчасова настанова з ФП у ЗС України (НФП-2014). – К : 2014. – 158 с.
8. Финогенов Ю. С. Фізичне виховання, спеціальна ФП та спорт : підручник / Ю. С. Финогенов, О. Л. Благий, С. І. Глазунов та ін. всього 14 авторів. – К. : НУОУ, 2014. – 468 с.